

321

BR 321

PROEVE EENER HANDLEIDING,

OM HET

NEGER-ENGELSCHE,

ZOO ALS HETZELVE OVER HET ALGEMEEN BINNEN DE

KOLONIE SURINAME

GESPROKEN WORDT,

GEDURENDE DE REIS DERWAARTS TE LEEREN VERSTAAN EN SPREKEN;

ONMISBAAR

VOOR ELKEN NEDERLANDER,

DIE ZICH MET DER WOON ALDAAR DENKT TE VESTIGEN,

EN ZAMENGESTELD TEN DIENSTE VAN

JONGE ZEEVARENDEN, KOLONISTEN

EN VAN HET

ZENDELINGSHUIS

TE ROTTERDAM,

DOOR

A. Helmig van der Vegt.

AMSTERDAM,

P. N. VAN KAMPEN,

1844.

INDIËCH
GENOOTSCHAP

INLEIDING.

Eene handleiding om het *Neger-Engelsch*, zoo als hetzelfde binnen de kolonie Suriname over het algemeen gesproken wordt, gedurende de reis derwaarts te leeren verstaan en spreken, in Holland in het licht te zien verschijnen, is zeker wat nieuws; althans het is mij niet bewust, dat hier iets dergelijks bestaat. Ligtelijk is hiervan de reden te bevroeden; niemand toch waagt zich gaarne, eene handleiding daar te stellen, ter aanleering eener onbeschaafde taal: dat is, eener taal zonder opgespoorde vaste grondregelen, die hoofdzakelijk gesproken wordt door de geringste klasse van menschen, door slaven. De ondankbaarheid dier taak doet ieder terugdeinzen. Men stelt zich tegenover een leger van waanwijze berispers en gispers, die het echter nimmer hebben willen of durven ondernemen, iets tot gemak van den zendeling, kolonist, landverhuizer of jeugdigen zeevarende ter aanleering van genoemde taal daar te stellen. Een ieder toch, die de kolonie bezocht heeft, weet, dat er geen kreoler (inboorling) gevonden wordt, die geene sterke liefde voor zijne moedertaal bezit, zoo zelfs, dat hij die spreekt met eenen trots, als ware hij een Franschman. En juist deze opmerking heeft mij het bestaan eener handleiding ter aanleering dier taal noodzakelijk doen achten. Immers door behulp van zulk een handboekje, kan men zich vrijwaren voor de onaangenaamheid, maanden lang geen deel te kunnen nemen aan de gesprekken in een land, waar men zich bevindt, of met der woon heeft gevestigd, en de zendeling zal zich, daarmede voorzien, met meer vrucht en vertrouwen onder de Negerbevolking van Suriname kunnen begeben. Ja, hoor ik eenigen zeggen: men leert in de kolonie die negertaal spoedig genoeg; doch jammer, dat

velen met mij reikhalzend hebben uitgezien naar het bestaan van eenig werkje, dat in onze behoefte kon voorzien.

Dit een en ander heeft mij dan genoegzaam belangeloos aangespoord, tot het zamenstellen van deze *Proeve* eener *handleiding* tot het spoedig aanleeren van de taal der Negeren in de kolonie Suriname, tot welker aanprijzing welligt mijne zestienjarige ondervinding in het vak van onderwijs iets kan bijdragen.

Hetgeen ik thans lever, is slechts eene oppervlakkige praktikalische beoefening van het Neger-Engelsch, en geenszins is mijn voornemen geweest om hier een volledig taalkundig werk te leveren, zoo als het kleine bestek reeds van zelf genoegzaam aanduidt; het bevat niet meer dan het hoogstnoodzakelijke, om zoo spoedig mogelijk tot het gebruik dier taal te geraken. Gebreken zullen er legio in zijn; in achtnemende, dat het de eersteling is, die hier te lande het licht ziet, hebben mij dan ook geene bronnen hoegenaamd kunnen ondersteunen, behalve mijn eigen gehoor en oordeel. Ik reken dus op de bescheiden beoordeeling der verstandige gebruikers van dit handboekje. Ik heb deze oefeningen in dertig lessen behandeld, om daardoor gelegenheid te geven tot een gemakkelijker gebruik, stellende den tijd van den overtocht op ruim dertig dagen, zoodat men, elken dag eene les met vlijt behandelende, niet verlegen behoeft te staan bij de aanlanding in onze overzeesche bezitting Suriname; en ik geloof toch, dat dit van geene geringe waarde is.

Indien mijne landgenooten mij de onvolmaaktheden van deze eerste *Proeve* eener *Handleiding* ter beoefening van het Neger-Engelsch willen vergeven, en overtuigd zijn, dat ik door dezen arbeid getracht heb, om tot het nut van jonge Zeevarenden, Kolonisten, Landverhuizers en Zendelingen mede te werken, dan zal ik mij zeer beloofd achten en aangemoedigd gevoelen, voort te gaan tot het daarstellen van een volledig *Leer- en Woordenboek* voor de *Taal der Negeren* in de kolonie Suriname, waarin ik de grond- en afgeleide woorden naauwkeurig zal trachten op te geven.

A. H. v. d. V.

EERSTE LES.

Uitspraak. Men spreekt de woorden uit, zoo als zij naar de Nederlandsche spelling moeten worden uitgesproken, met deze opmerking, dat op de lettergreep, waarboven een streepje (—) geplaatst is, de nadruk vallen moet. B. v. *Gādo* en niet *Gadō*, *jēje* en niet *jejē*. De *g* wordt nog al eigenaardig uitgesproken en is daarom moeilijk met Hollandsche klanken te articuleren; het best komt zij overeen met de Hoogduitsche *g* in *gegangen*, en met de Hollandsche *g* in *tang* en *dingen*.

De *h* voor aan een woord staande, wordt door de Neger zelden uitgesproken; in plaats van *hem*, *horro*, zeggen zij *em*, *orro*. Nu, aan deze kwaal lijden zelfs wel onze goede Zeeuwen, Drenthe- en Twentenaars, die, in plaats van *het hondje* in *het hokje*, *et ontje* in *et okje* zeggen. Wij willen dus dit gebrek den goedhartigen Neger gaarne vergeven.

Lidwoorden. De Lidwoorden zijn *da*, *de* en *het*, en *wan*, *een*. Zij blijven onveranderd, en worden niet overtoellig gebruikt.

Zelfstandige Naamwoorden. Het getal dezer taaldeelen is zeer gering in vergelijking met dat der Hollandsche zelfstandige Naamwoorden. De oorzaak ligt in de armoede der taal zelve, waardoor het somtijds ondoenlijk is met één enkel woord zijne gedachten uit te drukken, maar men zich met geheele omschrijvingen verstaanbaar moet maken. Zoo zegt men bij voorbeeld, voor: ik bemin de eenzaamheid: *Mi lobi vo dē na mi wawan*, hetwelk letterlijk

overgezet beteekent: ik bemin van bij mij alleen te zijn; dat toch echter hetzelfde denkbeeld in zich bevat van het enkele woord *eenzaamheid*. De zelfstandige naamwoorden zijn eveneens onveranderlijk, dat is: zij nemen geene teekens van geslacht noch van getal aan; dus is derzelver gebruik zeer eenvoudig en gemakkelijk.

VOORBEELDEN OM VAN BUITEN TE LEEREN.

God.	Gādo.
Het leven.	Libi.
De dood.	Dedde.
De wereld (aarde).	Grōntappō.
De hemel.	Hemel.
De duivel.	Didibri.
De lucht.	Winti.
Het vuur.	Faya.
Het water.	Wattra.
De zon.	Da son.
De maan.	Da moen.
Wolken.	Wōlko.
De donder.	Dōndro.
De regen.	Arrēn.
De zee, zout water.	Zee, sōutoe wattra.
De rivier.	Da rība.
Eene aardbeving.	Wan grōnsēki.
Maneschijn.	Moēnkēnki.
De wal, het strand.	Da sjōro.
Een meer.	Wan swāmpo.
Eene sloot.	Wan gōttro.
Eene gracht.	Wan krikī.
Een weg.	Wan pāsī.
Een land.	Wan kōndro.
Eene weide.	Wan sabāna.
Eene ster.	Wan stārri.
Eene straat.	Wan strāti.
Eene markt.	Wōyowōyo, kērkesi.
Eene kerk.	Wan kērki.
Het stadhuis.	Krōttōehōsso.

Een molen.	Wan mili.
Eene brug.	Wan brōki.
Een gasthuis.	Wan pōtihōsso.
Een gevangenhuis.	Wan doengroehōsso.

TOEPASSING OP HET VAN BUITEN GELEERDE OM TE VERTALEN.

Wan gronsēki, Gādo, wan passi, didibri, da riba, wan göttöro, da kriki, da kondro, woyowoyo, da sabana, grontappo, arrēen, wattra, moenkenki, dēdde, doengroehosso, da starri, dondro, libi, wan kērkesi, da sjoro, kroettoehosso, sēutoe wattra, da pōtihōsso, wan mili, wan riba, faya, da wnti, gottro. —

TWEEDDE LES.

Bijvoegelijke Naamwoorden.

De Bijv. Naamw. blijven eveneens onveranderd en worden vóór de Zelfstandige Naamwoorden geplaatst.

VOORBEELDEN OM VAN BUITEN TE LEEKEN.

Arm.	Poti.
Rijk.	Godoe.
Zoet, zacht.	Switi.
Zuur.	Socwa.
Goed.	Boen.
Kwaad.	Ōgri.
Nieuw.	Njoen.
Oud.	Oūwro.
Dik.	Dikki.
Dun.	Fini.
Scherp.	Slāpo.
Bot.	Stōmpo.
Wijs.	Kōni.
Dom.	Doon.

Sterk.	Trānga.
Zwak.	No trānga.
Wit.	Witti.
Zwart.	Blakka.
Rood.	Rēdi.
Geel.	Gēli.
Groen.	Groen.
Blaauw.	Blauwoe.
Gemengd.	Malatta.
Groot.	Bigi.
Klein.	Pikiēn.
Mooi.	Mooi.
Lelijk.	Tākkroe.
Schoon.	Krien.
Vuil.	Dōti.
Even.	Pāri.
Oneven.	Noeni.
Eenige.	Toedri, som.
Breed.	Brāda.
Smal.	Smālla.
Zwaar.	Hēbi.
Ligt.	Nohēbi.
Licht.	Lēti.
Regtvaardig.	Rētifāssi.
Onregtvaardig.	Krōektoefāssi.
Beleefd.	Sābimānniri.
Onbeleefd.	No sābimānniri.
Gelukkig.	Boenhedde.
Ongelukkig.	Ogrihedde.
Gierig.	Gridi.
Milddadig.	Nogridi.
Beschaamd.	Hābi-sjeem.
Onbeschaamd.	No hābi-sjeem.

TORPASSING OM TE VERTALEN.

1.

Wan trānga gronsēki, wan tākkroe riba, sābimānniri, gridi, da pikiēn starri, nohābi-sjeem, nogridi Gādo, switi

wättra, rētifāssi, da dōti gōttro, njoen moen, fini wolko, mooi kroëttoehōsso, boenedde, kōni, smalla krika, ōgri didibri; da bigi kondro, switi winti, kōni Gādo, pari, Noeni, da krien swampo, trānga winti, da blakka wättra, da blauwoe wōlko.

2.

Het groote gevangenhuis, onbeleefd, de mooie manes-
schijn, zwaar, de lelijke weide, groot, onbeschaamd, on-
regtvaardig, een nieuwe wal, de groote zee, het kleine
meer, de breede sloot, de smalle rivier, ligt, ongelukkig,
gierig, sterk, zuur, oud, licht, schoon, bot, dom, kwaad,
het gasthuis, zoet, lelijk, milddadig.

DERDE LES.

*Bijvoegelijke Naamwoorden met Zelfstandige
Naamwoorden vereenigd.*

VOORBEELDEN OM VAN BUITEN TE LEEREN.

Een hoog vaartuig.	Wan hēh bōto.
Een laag gasthuis.	Wan bilo pōlihōsso.
Lange kleederen.	Langa klōsi.
De korte rotting.	Da sjātoe tiki.
De wijde broek.	Da wŷti broēkkoe.
Een volle inktkoker.	Wan foēloe ēnkikōkro.
Eene ledige pen.	Wan ligi peen.
Een vet kind.	Wan fattoe pikiēn.
Een mager meisje.	Wan māngri pikien oeman.
Een rijke man.	Wan goēdoe man.
Eene arme vrouw.	Wan pōti oeman.
Een naartige jongen.	Wan wrōkko mauboi.
Een luije zoon.	Wan lēsi manpikiēn.
Eene verstandige dochter.	Wan kōni oemanpikiēn.

Een moeilijk ding.	Wan trôbi sãnni.
Een gemakkelijk huis.	Wan notrôbi hosso.
De dure schoenen.	Diri sôesoe.
De goedkoope laarzen.	Boenkôpoe langa soesoe.
Billijk.	Rêti.
Onbillijk.	Norêti.
Dappere knechten.	Mãnhãtti foëtoeboi.
Lafhartige buitenlanders.	Frïddebãtti sôutoe-wãttra- sômma.
De bedroefde bedelaar.	Da sãri bégiman.
Hardnekkig.	Habi trãnga hãtti.
Goedwillig.	No habi trãnga hãtti.

TOEPASSING OM TE VERTALEN.

1.

De groote jongens, de kleine meisjes, de oude vrouwen, de zoete kinderen, een regtvaardig vreemdeling, een oud stadhuis, de breede brug, billijk, goedwillig, de goede *inboorling*¹, een onbeleefde *dief*², een *onaangename luijaard*³, eene mooie kerk, de goede *vader*⁴, de rijke *moeder*⁵, het gelukkige huis, de ongelukkige meisjes.

- | | |
|------------------|-----------|
| 1. Kriôlo. | 4. Tatta. |
| 2. Foefoëroeman. | 5. Mãmma. |
| 3. Bitã lêsiman. | |

2.

Wan mãngri oeman, da fãttoe pikienoeman, da moçi oemanpikien, wan mãnhãtti foëtoeboi, wan trôbi sãnni, wan bigi doengroehosso, bitã, foefoëroeman, wan bigi *djãrri*¹, da pikien woyowoyo, norêti, habi trãnga hãtti, sabimãnniri, boenkôpoe klôsi, wan ôgri sãnni, da ôgri *dringihosso*², frïddebãtti, da takkroe dëdde, da switi libi, no habi trãnga hãtti, wan gridi boi, no gridi.

- | | |
|---------|-------------|
| 1 Tuin. | 2. Herberg. |
|---------|-------------|

VIERDE LES.

Voornaamwoorden.

De voornaamwoorden zijn de volgende:

Ik, mij mijn, <i>mi</i> .	Wij, ons, onze, <i>wi</i> .
Gij, u, uw, <i>joe</i> .	Gij, u, <i>oen</i> .
Hij, zij, het, <i>a</i> .	Zij, hen, haar, <i>den</i> .

Hem, zijn, haar, *hem*.

Ik zelf, *mi srēfi*, wij zelven, *wi srēfi*.

Hem zelf of haar zelve, *hem srēfi*.

Hieruit ziet men, dat de persoonlijke, wederkerige, en bezittelijke voornaamwoorden aan elkander genoegzaam gelijk zijn en eveneens niet veranderen.

De aanwijzende en betrekkelijke voornaamwoorden zijn *datti*, en *dissi*, dit, dat, deze, welk, hetwelk enz.

De vragende zijn:

Hoe, *Hoe*.

Wat, *Hoe sānni* (bij verkorting, *san*).

Wie, *Hoe sōmma* (bij verkorting *somma*.)

Men wordt op gelijke wijze als in het Engelsch overgezet. Men gebruikt hiervoor dan eens de derde persoon enkelvoud *a*, dan eens de derde persoon meervoud *den*, en ook wel de tweede persoon *joe*.

VOORBEELDEN OM VAN BUITEN TE LEREN.

Haar broeder.	Hem brārra.
Zijne zuster.	Hem Sisa.
Mijne ouders.	Mi Tatta nanga Mamma.
Uwe tante.	Joe tanta.
Uw vriend.	Joe kompē.
Onze tijd.	Wi tem.
Onze ouderdom.	Wi ouwretem.
Mijn ligchaam.	Mi skien.
Mijne ziel.	Mi sili.
Haar verstand.	Hem kōni.
Hunne hoofden.	Den hēdde.
Hun aangezicht.	Den fēsi.

Mijn voorhoofd.	Mi fēsihēdde.
Ons achterhoofd.	Wi bakkahedde.
Haar mond.	Hem mōffo.
Hare wangen.	Hem symoffo.
Zijne oogen.	Hem hai.
Zijn neus.	Hem nosso.
Uw haar.	Joe wiwiri.
Uwe wenkbraauwen.	Joe haiwiwiri.
Uwe neusgaten.	Joe nosso-hōlo.
Hare tanden.	Den tisi.
Hunne kiezen.	Den bigi tisi.
Onze handen.	Wi hānuoc.
Onze regterhand.	Wi rētihannoc.
Onze linkerhand.	Wi kroēktoc hānuoc.
Hunne voeten.	Den foctoc.
Mijne vingeren.	Mi fiuga.
Uwe nagels.	Joe nangla.
Zijn vleesch.	Hem mēti.
Uw bloed.	Joe bloedoc.
Ik ben warm.	Mi warān.
Gij zijt koud.	Joe kouloe.
Hij of zij is uitgegaan.	A go na dōrro.
Wij zijn niet gekomen.	Wi no ben kon.
Het is nacht.	A dē nēti.
Wat zegt gij?	Hoe sānni joe tākki?
Welken weg willen wij gaan?	Hoe pāsī wi sa tēki?
Wat zullen wij doen?	Hoe sānni wi sa doe? (of) San wi sa doe?
Wat vraagt gij?	Hoe sānni joe dē āksi?
Wie is daar?	Hoe sōmma dē dapleh?
Een buitenlander.	Wan man, dissi kon na kondro ¹ .
Een weduenaar.	Wan man, dissi hem oeman dedde ² .
Eene weduwe.	Wan oeman, dissi hem man dedde ³ .

¹ Dit letterlijk vertaald is: een man die in het land komt.

² Letterlijk vertaald, een man, die zijne vrouw dood heeft.

³ Een vrouw, die haren man dood heeft.

Ik zal dat doen.	Mi sa doe datti.
Dat wil ik hebben.	Mi wānni datti.
Dat is goed.	Datti dē boen.
Ja.	Ai, (ja).
Necn.	No.

TOEPASSING OM TE VERTALEN.

1.

Somma *habi*¹ foetoe, wiwiri, bloedoe, tisi, haiwiwiri, hēdde, finga, nangla, hānnoe, wan kroektoehannoe, wan rētihannoe, wan fēsi. Hoe somma dē dapleh? Joe warān. Mi kouloe. Mi brārra no ben kon. Hem sisa go na dorro. Hoe pāssi mi tatta sa tēki? Mi wanni datti. Ai. Wan oeman dissi hem man dedde dē dapleh. Wan soutoe-wattra-somma. Wan somma dissi kon nakondro aksi *toēmoesi*² sanni. No. Hoe sanni joe kompē aksi? *A*³ wanni wan *jākti*⁴, wan tiki, *tabāka*⁵, wan *kōto*⁶, wan *nēfi*⁷, wan *pikiennēfi*⁸,

- | | |
|------------|----------------|
| 1. hebben. | 5. tabak. |
| 2. vele. | 6. vrouwenrok. |
| 3. hij. | 7. mes. |
| 4. rok. | 8. knipmesje. |

2.

De weduenaar *met*¹ zijnen vriend is uitgegaan. Ik *geloof*² dat. Wat vraagt uw broeder? Hij vraagt *geld*³, verstand, tijd. *Zeg*⁴ hem (dat¹) hij *een weinig wachte*⁵. Wat zegt gij? Dat is goed. Zijn zoon *heeft*⁶ eenen breedden neus, een smal voorhoofd, lange beenen, dikke *wangen*⁷, zware *armen*⁸, kleine handen met stompe vingers. Een boom heeft takken, *wortels*⁹, *bast*¹⁰ en *bladen*¹¹,

- | | |
|-----------|-----------|
| 1. nanga. | 3. mōnni. |
| 2. bribi. | 4. takki. |

¹ De ingeslotene woorden als, (dat) moeten in deze alsmede in de volgende toepassingen niet vertaald worden.

- | | |
|-------------------|---------------|
| 5. tan pikienso. | 9. roetoe. |
| 6. habi. | 10. boeba. |
| 7. symoffo. | 11. wiriwiri. |
| 8. tappoe hannoe. | |

VIJFDE LES.

Alvorens wij tot de werkwoorden overgaan, moeten wij nog met een enkel woord spreken over de trappen van vergelijkingen der bijvoegelijke naamwoorden. Voor hen, die het Engelsch verstaan, is hierin niets nieuws, en zij, die het niet verstaan, zullen het gemakkelijk begrijpen kunnen, want de zaak is eenvoudig. De vergelijkende trap moet gemaakt door *morro*, meer, vóór het bijvoegelijk naamwoord of bijwoord te plaatsen. Bij voorb.:

bīgi, groot, *mōrro bīgi*, grooter
pikiēn klein, *mōrro pikiēn* kleiner
grādi gierig, *mōrro grādi* gieriger.

De overtreffende trap wordt gevormd door *da morro* voor de stellende trap te voegen. Bij voorb.:

Boenhedde, gelukkig, *morro boenhedde* gelukkiger,
da morro boenhedde gelukkigste.

Aanmerking. Even als in het Engelsch, wordt in het Neger-Engelsch het lidwoord *wan* bij de bijvoegelijke naamwoorden gevoegd, wanneer deze als zelfstandig voorkomen, dat wil zeggen, wanneer zij niet gevolgd worden door een zelfstandig naamwoord en echter een lidwoord voor zich nemen. Bij voorb.

Dat is het beste.	<i>Datti dē da morro bēttre wan.</i>
Dat is de grootste.	<i>Datti dē da morro bigi wan.</i>
Deze is de slechtste.	<i>Dissi dē da morro ogri wan.</i>
Dit is de lelijkste.	<i>Dissi dē da morro takkroe wan.</i>

De volgende twee bijvoegelijke naamwoorden zijn onregelmatig, als:

veel, *toēmoesi*, meer, *morro*, meest, *da morro*, goed, *boen*, beter, *bētre*, best, *da morro bētre*, of *da morro boen*.

Hier over voorbeelden van toepassing op te geven, zal wel niet noodig zijn; wij laten dus hier eenige spreektermen om van buiten te leeren volgen.

Geef mij brood.	Gi mi brēdde.
Haast u.	Mēki hēsi.
Ik wil niet.	Mi no wanni.
Kom ras.	Kon hēsi.
Het is laat.	A dē lati.
Eet.	Njam.
Drink.	Dringi.
Zie toe, pas op.	Loekoe boen.
Goeden dag.	Odi.
Goeden avond.	Navoe.
Kom in.	Kon na inni.
Kom hier.	Kon deĵa.
Het is waar.	A dē troe.
Het is al te waar.	A dē toēmoesi troe .
Waarlijk het is zoo.	Troetroe a dē so.
Ja gewis.	Troetroe.
Ik geloof van ja.	Mi bribi ai.
Ik geloof neen.	Mi bribi no.
Ik zeg van ja.	Mi takki ai.
Ik zeg van neen.	Mi takki no.
Ik had liever.	Na mi a morro bētre .
Ik heb honger.	Mi hāngri.
Ik ben dorstig.	Mi habi drēh.
Ik bedank u.	Mi takki joe tangi.
Waarom?	San hēdde?
Sluit de deur.	Slōttro da dōrro.
Open de deur.	Oppo da dōrro.
Sluit het venster.	Tappoe da fēnsre.
Gij hebt gedaan.	Joe kaba.
Antwoord mij.	Pikki mi.
Hoor hier.	Jeri deĵa.
Ik hoor u.	Mi jēri joe.
Ik luister.	Mi hāрки.
Hoe vaart gij.	Hoe fa joe tau?

Hoe vaart Mijnheer.	Hoe fa Māra tan?
Hoe vaart Mevrouw.	Hoe fa Missi tan?
Hoe vaart mijn beste vriend.	Hoe fa joe tan māti?
Zijt gij het?	A dē joe?
Ik vaar wel.	Mi tan boen.
Vaarwel.	Adjossi.

ZESDE LES.

Werkwoorden.

De werkwoorden zijn aangaande derzelver vervoeging alle regelmatig, aangezien zij geene veranderingen ondergaan. Zij worden vervoegd als de Maleische, en hebben vier *wijzen*, even als in het Hollandsch en andere talen, doch tellen geen gelijk getal *tijden*. De Neger-Engelsche taal heeft slechts drie tijden, als den *tegenwoordigen*, *verledenen*, en *toekomenden* tijd zonder meer: zoo dat de *onvolmaakt verledene*, de *volmaakt verledene* en de *meer dan volmaakt verledene* tijd, als één verledene tijd gevormd worden door het hulpwoord *ben*, in het Maleisch *soeda*. De *eerste toekomende* en de *tweede toekomende* tijd worden als één toekomende tijd gevormd door het hulpwoord *sa*, in het Maleisch *nanti*. Omtrent de werking der werkwoorden zijn zij *bedrijvend*, *onzijdig*, *wederkeerend* en *onpersoonlijk*, waarbij dus de *lijdende* en *vragende* werkwoorden vervallen. Het *lijdende* werkwoord wordt altijd *bedrijvend* voorgesteld. Zoo zegt men in het Neger-Engelsch in plaats van »ik word gestraft» *men straft mij* of *hij* of *zij straft mij*.

De *vragende* werkwoorden vervallen, omdat de persoonlijke voornaamwoorden altijd vóór het werkwoord staan blijven, en alleen door stembuiging aangetoond moet worden, of het eene vraag is of niet, b. v.: ik krijg geld, *mi kisi monni*. Krijg ik geld? *mi kisi monni??* en niet *kāsi mi mōnni?*

VERVOEGING VAN HET HULPWOORD HEBBEN.

Ik heb een pond kaas.	Mi hābi wan pōntoe kāsī.
Gij hebt een half pond boter.	Joe hābi wan hāfoe pōntoe bōtro.
Hij of zij heeft een el linnen.	A hābi wan jārī linnī.
Wij hebben een flesch wijn.	Wi hābi wan bāttila wien.
Gijlieden hebt eene mand aardappelen.	Oen hābi wan manki patātta.
Zij hebben eenen zak koffij.	Den hābi wan sākka koffī.
Ik had een kantoor.	Mi ben hābi wan kantoro.
Gij hadt papier.	Joe ben hābi papira.
Hij, zij of het had.	A ben hābi.
Wij hadden.	Wi ben hābi.
Gij hadt.	Oen ben hābi.
Zij hadden.	Den ben hābi.
Ik heb gehad enz.	Mi ben hābi.
Ik zal hebben.	Mi sa hābi.
Gij zult hebben.	Joe sa hābi.
Hij zal hebben.	A sa hābi.
Wij zullen hebben.	Wi sa hābi.
Gij zult hebben.	Oen sa hābi.
Zij zullen hebben.	Den sa hābi.
Ik zal gehad hebben.	Mi sa hābi.
Wij zullen gehad hebben.	Wi sa hābi.
Ik zou hebben.	Mi ben sa hābi.
Gij zoudt hebben.	Joe ben sa hābi.
Hij zou hebben.	A ben sa hābi.
Wij zouden hebben.	Wi ben sa hābi.
Gij zoudt hebben.	Oen ben sa hābi.
Zij zouden hebben.	Den ben sa hābi.
Ik zou gehad hebben.	Mi ben sa hābi.
Zij zouden gehad hebben.	Den ben sa hābi.
Heb liefde.	Hābi lōbi.
Hebt liefde.	Oen hābi lōbi.
Laat hen liefde hebben.	Mēki den hābi lōbi.
Laat ons liefde hebben.	Mēki wi hābi lōbi.
Dat ik vrees hebbe.	Datti mi hābi frēdde.
Dat gij zorg hebbet.	Datti joe hābi mēmre.

Dat hij geduld hebbe.	Datti a habi pasēnsi.
Dat wij den tijd hebben.	Datti wi habi da tem.
Dat gij vrees hebbet.	Datti oen habi frēdde.
Dat zij zorg hebben.	Datti den habi mēmre.
Dat ik hadde.	Datti mi ben habi.
Dat hij hadde.	Datti a ben habi.
Dat zij hadden.	Datti den ben habi.

Aanmerking. Het ontkennend bijwoord *niet, no*, staat altijd vóór het werkwoord, b. v. ik eet niet meer, *mi no njam morro*. Ook wordt *no* voor het werkwoord gezet, wanneer dit gevolgd wordt door een ontkennend bijwoord of bijvoegelijk naamwoord, als: *niets, geen*. b. v.: Ik zal *niets* te doen hebben. *Mi no sa habi noti vo doe*. Hij heeft *geen* verstand. *A no habi koni*. Ik heb *geene* kinderen. *Mi no habi no wan pikien*.

ZEVENDE LES.

TOEFASSING OP HET VOORGAANDE.

1.

Mi habi wan brāra nanga wan sisa, en joe habi man-hātti. — Den habi *trobi*¹. — A no ben habi *hangri*²; *māra*³ wi ben habi *dreh*⁴. — Den no ben habi wan man-pikien, māra wan oemanpikien, joe habi rēti.

1. Verdriet.

2. Honger.

3. Maar.

4. Dorst.

2.

Mi tatta ben habi mēmre. Mi no habi noti vo doe, en wi no ben sa habi noti vo doe *toe*¹. — Joe sa habi wan hossa, wan kamra, wan djarri nanga wan *boom*². — Joe ben habi fredde. — Meki den habi lobi. — A sa habi

*kompē*³, *njam*⁴, *nanga* dringi. *Lōekoc* da *Missi hābi*
*tāsi-hātti*⁵.

- | | |
|----------------|--------------|
| 1. Ook. | 4. Eten. |
| 2. Boom. | 5. Kiespijn. |
| 3. Gezelschap. | |

3.

Gij hebt geld. — Hij heeft geen geld. — Wij hadden verdriet; maar hij had gelijk. — Gij hebt eene zuster. — Gij hadt honger. — Wij hadden moed. — Een vader, eene moeder, een zoon, eene dochter met haar kind. — De heer heeft zorg. — Eene moeder had vrees. — Eene dochter had eene *ziekte*¹. — De zoon zou niets te doen hebben. — Gij zoudt (eene) *verkoudheid*² gehad hebben. — Laat ons liefde hebben. — Hebt gij geenen *dokter*³?

- | | |
|---------------|------------|
| 1. Siki. | 3. Dättra. |
| 2. Verkoūtoe. | |

ACHTSTE LES.

VERVOEGING VAN HET HULPWOORD WEZEN OF ZIJN.

Wezen of zijn.	Dē.
Zijnde.	Dē.
Geweest.	Ben dē.
Ik ben tevreden.	Mi dē tefridde.
Gij zijt boven.	Joe dē na tāppoc.
Hij is beneden.	A dē na gron.
Wij zijn groot.	Wi dē bigi.
Gij zijt klein.	Oen dē pikien.
Zij zijn vuil.	Den dē dōti.
Ik ben geweest.	Mi ben dē.
Gij zijt geweest.	Joe ben dē.
Hij is geweest.	A ben dē.

Wij zijn geweest.	Wi ben dē.
Gij zijt geweest.	Oen ben dē.
Zij zijn geweest.	Den ben dē.
Ik zal zijn.	Mi sa dē.
Gij zult zijn.	Joe sa dē.
Hij zal zijn.	A sa dē.
Wij zullen zijn.	Wi sa dē.
Gij zult zijn.	Oen sa dē.
Zij zullen zijn.	Den sa dē.
Ik zou zijn.	Mi ben sa dē.
Gij zoudt zijn.	Joe ben sa dē.
Hij zou zijn.	A ben sa dē.
Wij zouden zijn.	Wi ben sa dē.
Gij zoudt zijn.	Oen ben sa dē.
Zij zouden zijn.	Den ben sa dē.

TOEPASSING.

1.

Zijn broeder en zijne zuster zijn *zeer*¹ warm geweest. — De *koning*² zal regtvaardig zijn. — Eene *koningin*³ is onregtvaardig geweest. — De aardappelen zijn niet lekker. — *Koek*⁴ is zoet. — *Peper*⁵ en *zout*⁶ is op de *tafel*⁷. — De *appelen*⁸ en *peren*⁹ zijn aan de boomen. — De *kooper*¹⁰ is een dief geweest. — De *verkooper*¹¹ zou bedroefd zijn. — Is de *tuinman*¹² daar? — Gij zijt boven geweest. — Is zij beneden geweest? — Neen, maar zij is in de *keuken*¹³. — Zou hij op den *zolder*¹⁴ geweest zijn? — Ja, maar hij zal *spoedig beneden komen*¹⁵. —

- | | |
|----------------|-----------------------|
| 1. Toemoesi. | 9. Pēri. |
| 2. Konink. | 10. Baaiman. |
| 3. Koninkwēfi. | 11. Sēriman. |
| 4. Koekoe. | 12. Djarriman. |
| 5. Peppre. | 13. Na koekroe. |
| 6. Soutoe. | 14. Na soldro. |
| 7. Na taffla. | 15. Kon hēsi na gron. |
| 8. Applā. | |

NEGENDE LES.

OM VAN BUITEN TE LEEKEN.

Ik weet dat niet.	Mi no sābi dātti.
Ik weet daar niets van.	Mi no sābi nōti va dātti.
Hij wist er niets van.	A no ben sābi nōti va dātti.
Wij wisten het voor u.	Wi ben sābi datti bifo joe.
Ik heb het niet geweten.	Mi no ben sābi datti.
Niet met mijn weten.	No nanga mi sābi.
Zonder mijn weten.	Sonro mi sābi.
Zij wist het zeer wel.	A ben sābi datti boen boen.
Ik ken hem van aanzien.	Mi sābi hem na fēsi.
Ik ken haar genoeg.	Mi sābi hem noffo.
Gij kent hem.	Joe sābi hem.
Kent gij hem.	Joe sābi hem?
Ik heb uwen naam vergeten.	Mi vergiti joe neem.
Kent Mejufvrouw u?	Missi sābi joe?
Ja, zij kent mij.	Ai, a sābi mi.
Hoe oud zijt gij?	Hoe ouwroe joe dē?
Hoe oud is dit kind?	Hoe ouwroe dissi pikien dē?
Het is zeven jaren.	A ouwroe sēbi jāri.
Het is jonger dan het mijne.	A morro jongoe lēki mi pikien.
Het uwe is acht jaren gepas- seerd.	Joe pikien passa āiti jāri.
Ik heb gedacht dat het ouder was.	Mi ben memre datti a morro ouwroe.
Het is gezond, dat is het voor- naamste.	A dē boen, datti boen noffo.
Zijt gij getrouwd?	Joe trouw?
Hoe dikwijls zijt gij getrouwd geweest?	Hoe mēni trom joe ben trouw kaba.
Hoeveel vrouwen hebt gij ge- had?	Hoe mēni oeman joe ben habi kaba?
Leeft uw vader nog?	Joe tatta dē na libi jette?
Neen, Mijnheer! mijn vader is dood.	No Masra! mi tatta dedde.

Mijne moeder is al zes jaren Mi mamma dedde siksi jari
 dood. kaba.
 Kom binnen, als het u be- Kon na inni, iffi joe plisi.
 lieft.
 Ik zal u den weg wijzen. Mi sa sori joe da passi.

TIENDE LES.

VERVOEGING VAN HET WERKWOORD VRAGEN. AKSI.

Streckende tot voorbeeld voor alle andere werkwoorden, met die opmerking, dat in het Neger-Engelsch, even als in het Engelsch van *to do*, dikwijls gebruik gemaakt wordt van het hulpwoord *dē*. Zoo zegt men: Hij leeft, *A libi*; maar ook even goed: *A dē libi*. — Wij vragen, *wi aksi*, maar ook *wi dē aksi*. —

Vragen.	Aksi.
Vragende.	Aksi.
Gevraagd hebben.	Ben aksi.
Ik vraag.	Mi aksi.
Gij vraagt.	Joe aksi.
Hij vraagt.	A aksi.
Wij vragen.	Wi aksi.
Gij vraagt.	Oen aksi.
Zij vragen.	Den aksi.
Ik vraagde of heb gevraagd.	Mi ben aksi.
Gij hebt gevraagd.	Joe ben aksi.
Hij heeft gevraagd.	A ben aksi.
Wij hebben gevraagd.	Wi ben aksi.
Gij hebt gevraagd.	Oen ben aksi.
Zij hebben gevraagd.	Den ben aksi.
Ik zal vragen.	Mi sa aksi.
Gij zult vragen.	Joe sa aksi.
Hij zal vragen.	A sa aksi.
Wij zullen vragen.	Wi sa aksi.

Gij zult vragen.	Oen sa aksi.
Zij zullen vragen.	Den sa aksi.
Ik zou vragen.	Mi ben sa aksi.
Gij zoudt vragen.	Joe ben sa aksi.
Hij zou vragen.	A ben sa aksi.
Wij zouden vragen.	Wi ben sa aksi.
Gij zoudt vragen.	Oen ben sa aksi.
Zij zouden vragen.	Den ben sa aksi.
Vraag.	Aksi.
Laat ons vragen.	Meki wi aksi.
Laat hen vragen.	Meki den aksi.

TOEPASSING OP HET VOORGAANDE.

1.

Takki nanga den, so joe plisi. — Joe dē takki Duitsi¹? No Masra, mi no kan takki Duitsi, mara mi takki Englisi. So so, mi dē takki Englisi *pikienso*². — *San*³ (1) joe de takki. Tappoe joe moffo. Mi no wāni *tantiri*⁴. Da oeman no dē doe noti lēki *takki takki*⁵. Ai a dē troe, mi *jēri*⁶ datti. Datti dē wan *leh*⁷. A no ben takki noti *gi*⁸ mi. — Da pikien missi no ben takki mi no wan *njoensoe*⁹. Mi sa takki datti gi hem. — Joe ben sa takki datti gi den. A dē wan *takki, dissī foeloe somma dē takki*¹⁰. (2) — San joe doe? Mi skrifi, *baya*¹¹! — San joe plisi *vo wani*¹². — Mi sabi *boen boen*¹³, san joe wani. — *No broko joe hāti*¹⁴. — Mi no sa *mani vo datti*¹⁵. — Da wrokko *kaba*¹⁶.

1. Hollandsch.
2. Een weinig.

3. Wat.
4. Zwijgen.

(1) *San* is eene verkorting van *Hoe sanni*, zulke verkortingen treft men dikwijls aan in het Neger-Engelsch; zoo ook zegt men in het dagelijksche leven, *da troe* in plaats van *A dē troe*; *da boen* in plaats van *A dē boen*; wij zullen hierop op meer geschikter tijd en plaats terugkomen.

(2) Letterlijk vertaald is dit: *Het is een zeggen, dat vele menschen zeggen*. Aan zulke zamenstellingen erkent men de armoede dezer taal.

- | | |
|----------------------------------|----------------------|
| 5. Snappen. | 11. Maat, vriendje. |
| 6. Hooren. | 12. Te hebben. |
| 7. Verdichtsel. | 13. Zeer wel. |
| 8. Tegen, aan. | 14. Bekommer u niet. |
| 9. Nieuws, tijding. | 15. Kwalijk nemen. |
| 10. Gemeen zeggen ² . | 16. Is gedaan. — |

ELFDE LES.

TOEPASSING OP HET VOORGAANDE.

Wat hebt gij te doen ¹? — Ik heb al gedaan. — Wat zullen zij u geven ²? — Wat heeft uw meester ³ u beloofd ⁴? — Wat moet ⁵ de meid ⁶ gaan halen ⁷? — Ga zien ⁸ of zij weder gekomen is ⁹. — Is Mijn Heer uw meester te huis? Neen Mevrouw! hij is uitgegaan. Wanneer zal hij wederkomen? Nu, ik ga heen ¹⁰, goeden dag FREDERIK ¹¹. — Daar is Mijn Heer aan de deur! Mijn Heer! daar is iemand ¹² om u te spreken ¹³. — Wat voor iemand is het? Hoe heet zij ¹⁴? — Ik ken haar niet. Ik heb haar hier niet meer ¹⁵ gezien. Hoe is zij gekleed ¹⁶? — Zeg haar dat zij een weinig wachte ¹⁷. — Ik ben zeer blijde ¹⁸ u te zien. Hoe gaat het? Zeer wel God dank ¹⁹. — Ga zitten ²⁰. — Ik doe u misschien belet ²¹. — Gij doet mij geen belet. Ik zal op een' anderen tijd ²² weder komen. Ik bid u te blijven. Daar komt volk ²³. — Dat spijt mij zeer ²⁴.

- | | |
|---------------|-------------------------|
| 1. Vo doe. | 9. Kon bakka. |
| 2. Gi. | 10. Weh. |
| 3. Masra. | 11. Fridriki. |
| 4. Pramisi. | 12. Wan somma. |
| 5. Moesoe. | 13. Vo takki nanga joe. |
| 6. Oeman. | 14. Hoc fa hem nem. |
| 7. Go tēki. | 15. Nimre deja. |
| 8. Go loekoc. | 16. Hoc kloši a wēri? |

- | | |
|---------------------------|--------------------------------|
| 17. Tan. | 21. Mi dē sontem na joe passi. |
| 18. A boen na mi vo troe. | 22. Trätrom. |
| 19. Gādo tangi. | 23. Somma dē kon. |
| 20. Go siddon. | 24. Datti hatti mi vo troe. |

TWAALFDE LES.

Alphabetische Lijst der Werkwoorden, in de volgende Toepassingen voorkomende.

OM VAN BUITEN TE LEEREN.

Achten.	Habi respekti.
Aanhooren.	Jēri.
Aankleeden.	Wēri klosi.
Aantrekken.	Wēri.
Aankomen.	Kon.
Aanreiken.	Gi.
Aanroepen.	Bēgi.
Aanpassen.	Fiti.
Afvallen.	Fadon komoppo.
Antwoorden.	Piki.
Afkomen.	Sākka.
Afvegen.	Figi.
Avond eten.	Njam sāba.
Bedriegen.	Koli.
Begraven.	Bēri.
Bekijven.	Kroetoe.
Belet doen.	Māni vo datti.
Beminnen.	Lobi.
Bekennen.	Takki rēti.
Berouwen.	Kon hāti bakka.
Beven.	Bēfi.
Beproeven.	Tēsi.
Beloven.	Pramisi.
Bewaren.	Kibri.

Betalen.	Pai.
Beschadigen.	Kisi mankēri.
Blazen.	Bloo.
Bloeden.	Lombloedoc.
Borgen.	Borgoe.
Binden.	Tai.
Boete betalen.	Pai boetoe.
Brengen.	Tjarri.
Breken.	Broko.
Believen.	Plisi.
Bidden.	Bēgi.
Barsten.	Priti.
Begeeren.	Dē hangri.
Beslechten	Koti.
Dansen.	Tangi.
Drinken.	Dringi.
Dorstig zijn.	Ilabi dreh.
Droomen.	Dreem.
Dansen.	Dansi.
Drukken.	Kwiensi.
Donderen.	Dendro.
Eten.	Njam.
Foppen.	Koli.
Gapen.	Oppo moffo.
Gieten.	Kanti.
Gehoorzamen.	Harki.
Gebeuren.	Passa.
Gelooven.	Bribi.
Gaan.	Wakka, go.
Groeijen.	Groo.
Groeten.	Takki odi.
Geven.	Gi.
Gevoelen.	Fili.
Honger krijgen.	Kisi hangri.
Haasten.	Hēsihēsi.
Helpen.	Reppi.
Hooren.	Jūri.
Huren.	Joeroc.
Huilen.	Kreh.

Houden.	Holi.
Hangen.	Hanga.
Hinderen.	Trobi.
Hengelen.	Hoekoe, fissi.
Inkomen.	Kon na inni.
Inpakken.	Pakka sanni.
Jagen.	Honti.
Kaauwen.	Kaauw.
Kennen.	Sabi.
Kussen.	Bossi.
Komen.	Kon.
Klimmen.	Klem.
Kwaad worden.	Hatibron.
Kwalijk nemen.	Mani vo datti.
Knorren.	Kroetoe.
Knellen.	Piengi.
Kloppen.	Fom.
Koopen.	Bai.
Kijken.	Loekoe.
Krabben.	Krabboe.
Knijpen.	Piengi.
Kittelen.	Kigli.
Kijven.	Kroetoe.
Krakeelen.	Kwari.
Kammen.	Kam wiwiri.
Koken.	Boli.
Leven.	Libi.
Liegen.	Leh.
Lagchen.	Laffoe.
Luisteren.	Harki.
Leeren.	Leri.
Leenen.	Lēni.
Laden.	Lai.
Lossen.	Pocloe lai.
Loopen.	Wakka.
Liggen.	Diddon.
Leggen.	Poti.
Laten.	Meki, libi.
Middagmaalhouden.	Njam dinatem.

Mengen.	Moksi.
Nemen.	Tēki.
Niezen.	Meki etsje.
Ondervinden.	Ondrofindi (<i>fili</i>).
Ontbijten.	Njam brēki.
Onthalen.	Traktēri.
Opstaan.	Tanoppoc.
Overgeven.	Pijoo.
Onderrigten.	Sori.
Opvoeden.	Kwēki.
Omhelzen.	Brassa.
Ontmoeten.	Miti.
Onthouden.	Memre.
Ontbreken.	Mankēri.
Openen.	Oppo.
Ontvangen.	Kisi.
Ontbieden.	Sendi tēki.
Ontdekken.	Findi.
Proeven.	Tēsi.
Pijn doen.	Hati.
Plukken.	Pikki.
Plagen.	Trobi.
Raden.	Raai.
Rooken.	Smoko.
Rusten.	Bloo.
Roepen.	Kāli.
Ruilen.	Kenki.
Reinigen.	Krien.
Ruiken, ricken.	Smēli.
Slapen.	Slibi.
Smaken.	Tēsi.
Spelen.	Pleh.
Springen.	Jompo.
Stelen.	Foefoeroe.
Sluiten.	Slotto, tappo.
Schoonmaken.	Krien.
Stooten.	Troesoc.
Schieten.	Soetoe.
Spuwen.	Spiti.

Schreeuwen.	Bali.
Snappen.	Takkitakki.
Schrijven.	Skrifi.
Scheuren.	Priti.
Snijden.	Koti.
Schuldig zijn.	Habi paiman.
Storten.	Trosoc.
Straffen.	Fom.
Slokken.	Swali.
Slaan.	Fom.
Trekken.	Hali.
Tuchtigen.	Fom.
Trouwen.	Trouw.
Uitkleeden.	Poeloe klosi.
Vasten.	Joejoe.
Verantwoorden.	Takki na fësi.
Verzadigen.	Belefoeloe.
Vallen.	Fadon.
Verloochenen.	Takki leh.
Vreezen.	Fridde.
Vragen.	Aksi.
Vechten.	Fëti.
Vinden.	Findi.
Verbergen.	Kibri.
Verstaan.	Jëri, sabi.
Vergeten.	Fergiti.
Verkoopen.	Sëri.
Verliezen.	Lässi.
Vuilmaken.	Döti.
Verzuimen.	Lassi tem.
Veranderen.	Trom, kenki,
Wandelen.	Kuiri.
Willen.	Wani.
Winnen.	Winni.
Wegen.	Wigi.
Wachten.	Tán loekoc.
Wegloopen.	Ron weh.
Waarschuwen.	Takki na fësi.
Wrijven.	Robi.

Weenen.	Kreh.
Wedden.	Streh.
Wasschen.	Wassi.
Wassen.	Groo.
Welvaren.	Tanboen.
Wakker worden.	Wiki.
Wenschen.	Wensi.
Wijzen.	Sōri.
Zingen.	Singi.
Zeggen.	Takki.
Zweten.	Swēti.
Zoeken.	Soekoe.
Zegenen.	Blessi.
Zien.	Si, loekoe.
Zwijgen.	Tan tiri.
Zenden.	Sendi.
Zetten.	Sēti.
Zwemmen.	Sweem.

DE TIENDE LES.

TOEPASSING OM TE VERTALEN.

1.

De tafel is gedekt¹. Het is tijd om te eten. — Ik heb honger en dorst, ik kan niet langer wachten. Het is al laat. Het is nog geen één uur². — Vergeef mij³ het is zoo niet. Zet u⁴ aan tafel. Schikt het u⁵ (dat) wij God bidden. Geef mij brood. Zult gij al dat brood wel eten? Eet zindelijk⁶.

1. Dēki.

2. Wan horro.

3. Pardon mi.

4. Siddon.

5. Joe plisi.

6. Nanga maniri.

Joe dē njam toemoesi hēsi. Joe dē gridi toemoesi. — Njam morro bredde nanga joe mēti. — Siddon rēti na joe stocloe. — No diddon na taffla tappoe. — Takki alla somma deja odi. — Joe sabi joe lēri kaba? Ai, mi sabi hem boen boen. No drai na passi, so joe go na skoloe. Mi go tēki *pikien winti*¹. Hoe plēsi wi sa go? Hoe plesi joe sa tjarri mi? Joe sabi man mooi plēsi vo go *kuri*²?

1. Buitenluchtje. 2. Wandelen.

VEERTIENDE LES.

BIJWOORDEN EN BIJWOORDELIJKE UITDRUKKINGEN OM VAN BUITEN TE LEEREN.

Voor eenigen tijd.	Toedri tem passa.
Eerst.	Fōssi.
In alle gevallen.	Na alla fassi.
Te vroeg.	Toemoesi froekoe.
Een weinig.	Pikienso.
Somtijds.	Sontem.
Tot van avond.	Teh sābatem.
Tot morgen.	Teh tamāra.
Tot morgen ochtend.	Teh tamāra māmatem.
Tijds genoeg.	Tem noffo.
Van daag.	Tideh.
Dikwijls.	Noffo trom.
Aanstonds.	Djosno.
Zeer wel.	Boen boen.
Geenszins.	No no.
Vroeg, laat.	Froekoe, lāti.
Van te voren.	Na fēsi.
Nergens.	No wan pleh.
Ergens.	Wan pleh.

Haast.	Pikienmorro.
Altijd.	Alla tem.
Lekker.	Switi.
Nu, tegenwoordig.	Noja.
Zeer, heel.	Vo troe, kwutti kwutti.
Anders.	Trafassi.
Jammer.	Wan hati sanni.
Wijsselijk.	Konifassi.
Alleen.	Wawan.
Juist.	Rētifassi.
Integendeel.	Kontrāri.
Digt bij.	Klosi bei.
Zoo gezegd, zoo gedaan.	So den tākki, so den doe.
Zachtelijk.	Safri safri.
Zeer zachtjes.	Safri kwutti kwutti.
Onderwijl.	Na onro da tem.
Des te erger.	Morri ogri.
Hartelijk.	Tangi-Tangi.
Inderdaad.	Troe-troe.
Alle dagen.	Alla deh.
Bijna.	Pikien morro.
Genoeg.	Noffo.
Zeker.	Troetroe.
Straks.	Bamba.
Misschien.	Sontem.
Elkander.	Malkandra.
Nooit.	Nimre.
's Morgens.	Māmatem.
's Middags.	Dinatem.
's Namiddags.	Bākkadina.
's Nachts.	Na nēti.
's Avonds.	Sābatem.
Morgen namiddag.	Tāmara bākkadina.
Te middernacht.	Na mindri nēti.
Gisteren.	Jesredeh.
Gisteren avond.	Jesredeh Sābatem.
Des anderen daags.	Da tra deh.
Overmorgen.	Trā tamāra.
Eergisteren.	Tra jesredeh.

In de toekomende week.	Na wiki dissi dē kon.
Binnen veertien dagen.	Na inni toe wiki.
Het is eene maand geleden.	A passa wan moen.
Een vierendeel jaars.	Dri moen.
In den droogen tijd.	Na drehtem.
In den regentijd.	Na arreementem.
Op Nieuwjaarsdag.	Na Njoenjarideh.
In het begin.	Na bigin.
In het midden.	Na mindri.
Het einde.	Da kāba, kroeboi.

Aanmerking. De Bijwoorden *zeer, heel, vo troe kwutti kwutti* worden niet gebruikt als in het Hollandsch, maar men plaatst dezelve doorgaans achter het Bijwoord of Bijvoegelijk Naamwoord: zoo zegt men: zij rieken *zeer liefelijk*, den *smēli switi vo troe* en niet *troe switi*. Gij moet *zeer zachtjes* loopen, *joe moesoc wakka safri kwutti kwutti*, en niet *kwutti kwutti safri*.

VIJFTIENDE LES.

TOEPASSING OM TE VERTALEN.

1.

Joe habi mooi blommiki toe? Ai, toedri rosoe, انگلیکی نانا جاسمین *dejaso*¹. — Reppi wi vo pikki den. — Den smēli switi vo troe. — Dissi dē mooi blommiki toe. — Wan hāti sanni, datti den no dē smēli. — Jasmyn dē smēli trānga *ageēn*². — Joe wani wan *takki*³ rosmāryn. —

1. Daar zijn.

3. Takje.

2. Daarentegen.

2.

Ik wandel dikwijls alleen. *Want*¹ ik bemin de eenzaamheid². — *Het plantaadje-leven* zou mij wel bevallen.³ —

Kom, laat ons nu te zamen ontbijten. — Neen ik heb geen' tijd daar voor. — Dat spijt mij zeer. — Maak mijne complimenten aan den Heer I. — *Vaarwel.*

1. Bikassi. 3. Mi habi plisiri toemoesi
2. Vo dē na mi wawan. vo libi na planasi.

3.

A ben wiki so djosno. — Wi habi slibi tem noffo. — A ben dreem noffotrom. — A habi dreh sontem. — Mi kisi hangri pikienso. — Den tesi fossi. — *Ka¹*, joe slibi jette? — Joe no habi sjeem vo slibi so langa? — A dē toemoesi mooi wēri vo diddon so langa no bedde. — Hoe lati wi dē dan? A dē pikien morro sēbi horro. A no kan dē so lati. — *Slibi dē na mi hai jette²*. Joe no wani tanappoe dan? Sanhedde mi sa tanappoe so froekoe vo doe?

1. Foei. 2. Ik ben nog geheel slaperig.

ZESTIENDE LES.

DE TELWOORDEN ZIJN DE VOLGENDE.

Een.	Wan.
Twec.	Toe.
Drie.	Dri.
Vier.	Fo.
Vijf.	Fyvi.
Zes.	Siksi.
Zeven.	Sēbi.
Acht.	Aiti.
Negen.	Negi.
Tien.	Tien.
Elf.	Tien na wan, elfoe.
Twaalf.	Tien na toe, twalfoe.

Dertien.	Tien na dri.
Veertien.	Tien na fo.
Vijftien.	Tien na fyvi.
Zestien.	Tien na siksi.
Zeventien.	Tien na sēbi.
Achttien.	Tien na aiti.
Negentien.	Tien na negi.
Twintig.	Twinti.
Een en twintig.	Twinti na wan.
Twee en twintig.	Twinti na toe.
Dertig.	Dritentien.
Drie en dertig.	Dritentien na dri.
Veertig.	Fotentien.
Vier en veertig.	Fotentien na fo.
Vijftig.	Fyvitentien.
Vijf en vijftig.	Fyvitentien na fyvi.
Zestig.	Siksitentien.
Zes en zestig.	Siksitentien na siksi.
Zeventig.	Sebitentien.
Zeven en zeventig.	Sebitentien na sēbi.
Tachtig.	Aititentien.
Acht en tachtig.	Aititentien na aiti.
Negentig.	Negitentien.
Negen en negentig.	Negitentien na negi.
Honderd.	Hondro.
Honderd en vijf.	Hondro na fyvi.
Vijf honderd.	Fyvi hondro.
Duizend.	Doczoen.
Achttien honderd acht en tachtig.	Wan doczoen aiti hondro aiti-tentien na aiti.
De eerste.	Da fossi wan.
De tweede.	Dissi vo meki toe.
De derde.	Dissi vo meki dri.
Zondag, de eerste dag der week.	Sondēh, da fossi deh va wiki.
Maandag, de tweede.	Moendēh, dissi meki toe.
Dingsdag, de derde.	Toedeh wrokko, dissi meki dri.
Woensdag, de vierde.	Dridehwrokko, dissi meki fo.
Donderdag, de vijfde.	Fodehwrokko, dissi meki fyvi.

Vrijdag, de zesde.
Zaterdag, de zevende.

Frydeh, dissî meki siksi.
Sattra, dissî meki sēbi.

MUNTEN.

Twee en een halve stuiver.	Dri tibri.
Vijf stuivers.	Wan sreen.
Een gulden.	Fo sreen, wan pisifo.
Twee gulden.	Aiti sreen.
Tien gulden.	Tien pisifo; wan bigi karta.

ZEVENTIENDE LES.

TOEPASSING OM TE VERTALEN.

1.

Het jaar heeft twaalf maanden, twee en vijftig weken en drie honderd vijf en zestig dagen. — Amerika werd in veertien honderd twee en negentig door c. COLUMBUS ontdekt. — De zeven dagen der week zijn Zondag de eerste, Maandag de tweede, Dingsdag de derde, Woensdag de vierde, Donderdag de vijfde, Vrijdag de zesde en Zaterdag de zevende dag. — Geef mij als het u belieft eenen gulden en ik zal er u vijf geven. — Negen *hoofdgelachten* ¹⁻⁹ vindt men in de kolonie Suriname, als *Blanken* ¹, *Indianen* ², *Negers* ³, *Karboegers* ⁴, *Mulatten* ⁵, *Mustiezen* ⁶, *Kastiezen* ⁷, *Poestiezen* ⁸ en *Marrons* ⁹.

1. *Bākkra*.
2. *Ingi* (of Karaibes, de eerste bewoners van de kolonie).
3. *Ningre* (of Afrikanen).
4. *Kaboegro*e (afstammende van een' Mulat met eene Negerin).
5. *Mulatta* (afstammende van een' Blanke met eene Negerin).

6. *Mostisi* (afstammende van een' Blanke met eene Mullatin).
7. *Kastisi* (afstammende van een' Blanke met eene Mustizin).
8. *Poestisi* (afstammende van een' Blanke met eene Kastizin).
9. *Boesningre* (vlugtelingen die zich in de bosschen ophouden).
10. Bigi gendri.

2.

Meki wi go na combē. — A farra toemoesi. — Mi no kan go so farra, *bikassi*¹ mi dē siki pikienso. — A dē fo horro vo *wākka*². — Meki wi wakka na wättra-sei. — Da wēri tron hēsi vo troc. — Joe tan langa deja? — Teh bakka twalfoe horro. — Wi sa dē na aiti horro. — Tien horro fom kaba.

1. Want.

2. Gaans.

ACHTTIENDE LES.

Volzinnen, welke niet letterlijk in het Neger-Engelsch kunnen overgebracht worden.

OM VAN BUITEN TE LEEREN.

Het regent.	Arreēn dē fadon.
Het is dezer dagen zeer regenachtig geweest.	Toedri deh arreēn ben fadon toemoesi.
Het waait.	Winti dē wai so tranga.
De zon heeft alreeds veel kracht.	Son dē tranga kāba.
Hoe schoon vertoonen zich gindsche plantaadjes.	Ka! fa da planasi jānna tan mooi.
Hun uitzigt is zeer schoon.	Vo si den a tan mooi kwutti kwutti.

Eene wandeling is zeer goed Wan kuiri mēki skien tan
voor de gezondheid. boen.
Hebt gij gezelschap bij u ge- Joe ben habi somma na joe?
had?
Wat spel hebt gij gespeeld? Hoe pleh oen ben plēh?
Ombre. Ombroe.
Dit is een spel dat nu zeer Da wan pleh, dissi dē noja
in de mode is. tranga na modo.
Waren er vele toekijkers. Foeloe somma ben go loekoe?
Ontzaggelijk veel. No boi.
Ik ben uw allernaaste buur- Mi de libi rēti na joe sei.
man.
Het eten is gereed. Njam njam klāri.
Gij zult niet te vergeefsch Joe no sa kon vo soso.
komen.
Maak geen geraas. No meki bālibāli.
Tot wederziens. Teh wi si wi srēfi bakka.
In het geheim. Kībri fāssi na jēsi.
Te voet gaan. Wakka nanga foetoe.
Te paard rijden. Rei na hāsi.
Ik wacht maar op uwe be- Na joe mi dē tan harki.
velen.
Verlaat u op mij. Poti joe srēfi na mi hannoe.
Ik ben gereed u te volgen. Djosno mi sa dē na joe bakka.
Ik zal het verantwoorden. Mi sa takki na fēsi vo datti.

NEGENTIENDE LES.

VOEGWOORDEN EN VOEGWOORDELIJKE UITDRUKKINGEN OM
VAN BUITEN TE LEEREN.

Ondertusschen.	Kaba.
Daarentegen.	Ageēn.
Onderwijl.	Na onro da tem.
Des te erger.	Morro ōgri.

Des te beter.	Morro bettere.
Terwijl hij zingt.	Datem a singi.
Zoo gezegd zoo gedaan.	So den takki so den doe.
Toen ik er kwam.	Dissi mi ben kon.
Maar.	Marra, ma.
Zoo als gij wilt.	So leki joe wani.
Als gij kunt.	Iffi joe kan.
Zoo wel als ik.	So boen leki mi.
Ofschoon.	Alwassi.
Toch.	Tokkoe.
Nog.	Jette.
Of.	Offoe.
Ook.	Toe.
Want.	Bikassi.

TOEPASSING OP HET VOORGAANDE, OM TE VERTALEN.

San masra plisi? Hoe pleh da boi dē, datti a no kon, so mi kali hem? — A go na *snijri*¹, vo go teki klosi. — Masra! mi deja, da *basi*² sa kon srefi djosno nanga da klosi. — Masra, mi no ben kan kaba morro hesi. Kaba, joe ben pramisi mi, datti mi sa nabi mi jakti na Sondeh. San hedde joe pramisi mi dan, iffi joe sabi, datti joe na kan doe. *Mi no ben kan si na fēsi*³, hoe sannu sa passa. San dan? Datti mi ben sa kisi so mēni tra wrokko morro. A de vo datti hedde dissi va mi moesoe tan? No no masra, ma mi moesoe reppi alla mi klanti. Go wēh, joe na sa kisi na tratrom wrokko va mi morro. Hoe pleh den konoppo? Den konoppo va *Bakkrakondro*⁴, en noja den wani go na *Ningrekondro*⁵ so.

1. Snijder.

2. Baas.

3. Ik kan niet in de toekomst zien.

4. Nederland (Blankenland).

5. Afrika (Negersland).

TWINTIGSTE LES.

Voorzetsels.

OM VAN BUITEN TE LEEREN.

Sedert.	Sinsi.
Tot	Tch.
Bij.	Na.
Voor de deur.	Na fesi dorro.
Achter den stoel.	Na bakka stoeloe.
Onder de tafel.	Na onro taffla.
Op de bank.	Na tappoe banki.
In de straat.	Na inni strati.
Naar.	Na.
Regt over de brug.	Rēti na abra broki.
Voor uwe moeite.	Vo joe moeiti.
Met.	Nanga.
Zonder.	Sondro.
In de schaduw.	Na kouloe plēsi.
Tegen ons.	Gi wi.
Uit.	Kōnoppo.
Vóór mij opstaan.	Tan oppoe bifo mi.

TOEPASSING.

Zonder te werken. — waar woont de dokter? Regt over het stadhuis, achter de kerk en digt bij de straat. — Waar gaat gij zitten? — Mij dunkt dat het beste is in de schaduw. Daar hebt gij eenen gulden voor uwe moeite. Onder den stoel ligt uw hoed. — De baas zeide het tegen ons. Sedert wanneer hebt gij dat gehoord? Zonder te weten waarheen, liep hij *langs de vest* ¹. Zij bleven vrienden tot den dood toe. Wij komen aanstonds uit de kerk. — Waar heeft de knecht het gelegd? Op den stoel, neen achter de deur. *Och* ² gij weet er niets van.

1. Na fottosci.

2. Kaba.

EEN EN TWINTIGSTE LES.

Omdat de schaarsheid van woorden in deze taal in vele gevallen niet dan gebrekkige vertalingen toelaat, zoo is het van buiten leeren vooral van volzinnen, die zich niet letterlijk laten overzetten, hoogst noodzakelijk, ten einde daardoor de omzettingen van sommige uitdrukkingen en derzelver constructie te vatten. Dien ten gevolge laten wij hier ten slotte eenige gesprekken, uit het dagelijksche leven getrokken, volgen, die, zoo wij vertrouwen, door den vlijtigen beoefenaar van de voorafgaande lessen gemakkelijk zullen kunnen worden aangeleerd.

EEN ZIEKE EN EEN GENEESHEER. WANSIKIWAN NANGA WAN DATTRA.

Ik heb u laten halen mijn- Mi ben sendi tēki joe Masra!
heer!

Daar hebt gij wel aangedaan. Joe ben hābi rēti kwūtti
kwūtti.

Zijt gij ongesteld? Joe no dē boen?

Ja, ik ben zoo koud, huiverig. Ai, mi hābi koulōe toemoesi.

Laat mij uwe tong zien. Meki mi si joe tongo.

Gij hebt een weinig koorts. Joe hābi koorsoe pikienso.

Welke medicijnen wilt gij Hoe medicyn joe wani gi mi?
mij geven?

Ik zal u iets geven om in Mi sa gi joe wan sanni vo
te wrijven. robi na inni.

Hoe bevindt gij u van daag? Fa joe tan tidēh?

Ik ben nog zeer ziek. Mi de siki vo troe jette.

Ik geloof dat ik zal sterven. Mi bribi mi go dedde.

Gij zijt niet zoo ziek, daar-Joe no dē so siki, no hābi
voor behoeft gij niet te fredde vo datti.
vreezen.

Uwe koorts is af. Koorsoe kāba.

Neen neen, mijnheer! No no, dattra!

Tracht nu een weinig te Meki joe go slibi pikienso
slapen. noja.

Morgen zal ik nog eens aan-Tamarra mi sa kon bakka.
komen.

TWEE EN TWINTIGSTE LES.

VAN EENEN HEER EN ZIJNEN KNECHT. VA WAN MASRA NANGA HEM FORTOR-BOI.

Ali! die lui aard snorkt nog Ali! da lesiman de snorkoe geloof ik. jette.

Wat beliest u, Mijnheer! Sa Masra plisi?
Zult gij opstaan jou slaper. Joe sa tanappoe joe slibiman.
Ik zal u leeren voor mij op Mi sa leri joe vo wiki bifo te staan. mi.

Maar Mijnheer! — Ma Mara! —
Durft gij nog spreken? Joe habi hatti vo takki jette?
Het was twee uren toen ik Da ben toe horro, dissi mi naar bed ging. go slibi.

Geef mij een schoon hemd Gi mi wan krien hempi sonzonder zoo veel praats te dro vo takki so meni. maken.

Ga naar de keuken en vraag Go na koekroe aksi da oevan de meid of de koffij man, iffi koffi no boli jette. nog niet gereed is.

Ga zien hoe laat het is. Go loekoe hoe meni horro wi de.

Het is omtrent zeven uren. A de pikien morro sēbi horro.
Ali! waar blijft gij met mij- Ali! hoe plesi joe de tan ne schoenen. nanga mi soeso.

Hebt gij ze nog niet schoon Jōe no krien den jette? gemaakt?

Zijt gij gisteren bij den schoen- Joe ben go jesredēh na da maker geweest? soesoemakri?

Wanneer zal ik ze krijgen? Hoe tem mi kisi den? Van dezen morgen. Na dissi mamatem.

Ga dan zien of ze nu al Go loekoe dan iffi den sa klaar zullen zijn. klari noja so kaba.

Zeg aan den baas, dat hij Takki gi da basi meki hem zelf ook mede kome. srēfi kon toe.

Hier is hij, Mijnheer! ik kwam A de dejaso Masra mi miti
 op weg hem tegen. hem na passi.
 Gij doet wel dat gij komt, Joe doe boen datti joe kon,
 want ik begon alreeds te bikassi mi begin vo kroe-
 knorren. toe kaba.
 Laat ons zien of mij de schoe- Meki wi si offoe da soesoe
 nen passen zullen. sa fiti mi.
 Laat mij alleen begaan. Meki mi doe mi wawan.

DRIE EN TWINTIGSTE LES.

DEZELFDE.

DA SRĒFI WAN.

Steek uw voet eens regt uit. Troesoe joe foetoe tranga na
 inni.
 Zij zullen eer barsten. Den sa priti morro hēsi.
 Zij zijn te naauw. Den naauw toemoesi.
 Twee kousen zijn ook vrij dik. Toe kousoe dikki vo troe toe.
 Ik heb twee paren aan. Mi wēri toe pāra.
 Zij knellen mij evenwel nog. Den pingi mi jette.
 Gij zult geen half straatje Joe no sa wakka wan hal-
 gegaan zijn of het zal over foe strati iffi a sa passa.
 wezen.
 De hielen zijn niet hoog ge- Da hili no hei noffo.
 noeg.
 Gij hebt mij niet gezegd die Joe no ben takki gi mi vo
 hooger te maken. meki den morro hei.
 Ik dacht dat dit niet noodig Mi ben memre datti dissi no
 ware. habi wrokko vo dē.
 Ik doe nooit anders als het- Mi no dē doe morro, lēki den
 geen mij belast wordt. takki gi mi.
 Bevalt het leder u? Da lēri dē boen na jōe?
 Ja, — nu, ik zal ze dan Ai, — joe sabi, mi sa hōli
 maar houden. den kaba.

VIER EN TWINTIGSTE LES.

VAN EENE THEEVISITE.

VA WAN THEVISITI.

Het is gezelschap, dat gij Da somma, dissi dé kon loe-
krijgt. koe joe.

Wel, wat is dat liefjes! Ka, fa a mooi!

Hebt gij nog thee van laatst? Joe habi da thē va tradēh
jette?

Neen, maar deze is beter. No, ma dissi de morro bettere.

Hoe hebt gij gevaren sedert Hoe fa joe tan sinsi Sondēh?
Zondag?

Ik ben redelijk wel geweest, Mi ben dē boen noffo, mara
maar hoe is het met u? fa joe tan?

Ik ben een weinig verkouden. Mi dē ferkoutoe pikienso.

Hoe durft gij dan uitgaan? Hoe fa joe habi hatti vo go
dan na dorro?

Ik was begeerig u te zien. Mi ben hangri vo si joe.

Ik bemin uw gezelschap zeer. Mi lobi vo dē nanga joe vo troe.

Het doet mij leed, dat ik uwe A hatti mi, mi no ben sabi,
onpasselijkheid niet gewe- datti joe no ben dē boen.
ten heb.

Ik zou niet verzuimd hebben Mi no ben sa drai vo kon loe-
u te komen bezoeken, in- koe jōe, iffi mi ben sabi
dien ik het geweten had. datti.

Ik ken uwe genegenheid te Mi sabi joe boen hatti vo mi.
mijwaarts.

Laat ons nu naar mijne ka- Meki wi go na mi kamra.
mer gaan.

Ga vooruit, ik zal u volgen. Ga na fesi, mi sa wakka na
joe bakka.

Al die complimenten zijn Allā da flausoe dē vo soso.
onnoodig.

Men moet geene complimenten- Kompē no moe mēki flausoe
ten maken onder goede nanga malkāndra.
bekenden.

VIJF EN TWINTIGSTE LES.

Mijnheer A heeft mij belet Masra A ben sendi aksi mi
laten vragen! iffi mi dē na hosso!
In waarheid gij neemt te veel Vo troe joe dē trobi joe srēfi
moete. toemoesi.
De Heer P heeft mij alweder Masra P ben tjarri mi wan
een geschenk uit Engeland njoen presenti ageen va En-
medegebragt. glisi kondro komoppo.
Ik wil wedden van ja. Mi wani sēki-han ai.
En ik wil wedden van neen. En mi wani seki-han no.
Om wat wilt gij wedden? Vo hoe sannu joe wani se-
ki-han?
Om een pond beste thee. Vo wan pontoe boen thē.
Top. A boen.
Maar wie zal de twist be- Ma hoe somma sa koti da
slechten? kroetoe?
Ik ben niet gehouden u te Mi no moesoe bribi joe iffi
gelooven. mi no wani.
Ik wil niet meer wedden. Mi no wani haswa morro.
Gij doet wel, want gij zoudt Joe doe boen, bikassi joe
het verloren hebben. ben sa lassi.
Laat ons daar een speldje bij Mēki datti tan so mara.
steken.

ZES EN TWINTIGSTE LES.

VAN DE NEGERS OF SLAVEN.

VA NINGRE.

De Negers zijn de vlijtigste Ningre dē da tranga wrok-
werklieden als zij hunnen koman iffi den si den
meester zien. masra.

Maar aanstonds ligt hamer Mara so hēsi driktoro no drai
 en dissel aan een' kant zoo hem bakka, den hiti ham-
 ras de direktur eener ra nanga desle na wan
 plantaadje van huis is. sei.

Dat is niet anders al zijn ze Datti no dē tra fassi alwassi
 zelfs vrije Negers. da frien ningre srēfi.

Wat noemt gij een Bastiaan? Hoe sanni joe kali wan Bas-
 sian?

Een Bastiaan of zwarte offi- Wan Bassian offoe blakka
 cier, is zoo veel als opzig- officier dē wan somna,
 ter over de slaven en aan dissi habi vo takki na nin-
 wien de direktur het werk, gre, en na hem abra da
 dat de slaven doen moeten, driktorolibida wrokko, dis-
 belast, die altijd vrij van si da Ningre moesog doe, a
 werk is, en dragende eene no habi vo doe wan wrok-
 zweep bij zich, om de on- ko, en moesoe tjarri alla
 willigen en luiards te tem wan wipi na hannoe,
 straffen. vo fom da lēsiman en den,
 dissi no wani wrokko.

Somtijds worden de slaven Sontem da Ningre kon siki;
 ziek;

in dat geval gaan zij naar na datti fasi den go na siki-
 een ziekenhuis om te her- hosso vo meki den ge-
 stellen. soentoe.

ZEVEN EN TWINTIGSTE LES.

VAN DE JAGT.

VA HONTI.

Jongen, neem het geweer en Boi, tēki da gon nanga hon-
 den jagtzak mede, misschien ti-sakka, sontem mi finni
 vind ik wat te schieten. wan sanni vo soetoc.

Roep mijne jagthonden, wij Kāli mi honti-dago wi sa go
 zullen boschwaarts gaan, na inni boesi vo si.

wellicht is er iets te schieten, Iffi mi kan si wan sanni vo	
het zij	soetoe, lēki
hartebeest,	dia,
wild varken,	pingo,
buffel,	bofflo,
konijn of haas.	konikoni offoe hēh.
Men treft juist niet alle da-	Alla dēh mi no dē finni so
gen wild aan, maar als	sanni, mara iffi joe soe-
men wat schiet kan men	toe wan sanni, dan joe kan
twee of drie dagen daar	njam toe offoe dri deh va
van eten.	hem
En als het water mij belet	En teh hēh wattra dē tappoe
het bosch in te gaan, dan	mi vo go na boesoe, dan
schiet ik aan de kanten	mi dē soetoe na seisei
wilde duiven,	boesoe duivi,
leguanen of kauwriers,	leguana offoe kauri,
of wel papegaaijen,	papagaai,
snippen,	snepi,
eendvogels,	doksi,
zwarte raven, enz.	tīngifoūloe, enz.

ACHT EN TWINTIGSTE LES.

VAN HET PLANTAADJE-LEVEN.

DA PLANASI-LIBI.

Ik moet zeggen dat het plan-	Mi moesoe takki, a dē wan
taadje-leven niet onverma-	plisiri libi na planasi, al-
makelijk is, ofschoon het	wassi a habi hem brokko
zoo wel als andere standen	hedde toe so leki alla tra
zijne zorgen heeft.	libi.
Dat is waar; maar ik geloof	A troe; mara mi no bribi
niet, dat men op alle plan-	datti na alla planasi so
taadjes een genoegelijk	wan boen libi dē.
leven leidt.	

Men moet vroeg opstaan om A dē vo wiki froekoe vo go
het werk na te zien. lōekoe wrokko.

Een goed directeur moet on- Wan boen driktoro moesoc
dervinding hebben; habi ondrovindi;
een behoorlijk toezigt wan loekoe boenboen dē
maakt hem in staat gerin- meki hem koni vo dressi
ge ongesteldheden der sla- pikien siki soso va nin-
ven te genezen. gre.

Hij moet 's morgens het werk A moesoc go loekoe boen
der negers behoorlijk na- boen na mamatem da
zien of de wachters wel wrokko va ningre, iffi da
oppassen in de bananas- waktiman loekoe boenboen
en tajjer-gronden; na bananna- nanga tayā-
gron.

of het koren ook overlast iffi da karoe dē pasma vo
lijdt van veel onkruid. da soso wiwiri, dissi dē
gro na hem sei.

Hij moet opmerken of er haast A moesoc si iffi pikien mor-
koffij te plukken zal we- ro a sa dē tem vo pikki
zen, en of de katoenknop- koffi, en iffi da katoen-
pen niet haast breken. knoppoe dē tem vo broko
katoen.

NEGEN EN TWINTIGSTE LES.

*Verzameling van woorden in het dagelijksche leven
dikwijls voorkomende en voor het grootste gedeelte
niet in de voorgaande oefeningen gebruikt.*

VAN HET MENSCHELIJK LIGCHAAM.

Het ligchaam.
Het hoofd.
Het aangezicht.
Het voorhoofd.

Da skien.
Da hedde.
Fēsi.
Fēsi hēdde.

Het achterhoofd.	Bakka hōdde.
De wangen.	Sēi moffo.
De hersenen.	Tonton va hedde.
De oogen.	Hai.
Het haar.	Wiwiri.
De wenkbraauwen.	Haiwiwiri.
De neus.	Nōso.
De ooren.	Jēsi.
De neusgaten.	Nōso-ōlo.
De mond.	Moffo.
De tong.	Tōngo.
De tanden.	Tisi.
De kiezen.	Bigi tisi.
De kin.	Kakebeen.
De hals.	Nēki.
De gorgel.	Trōtro.
De schouders.	Skouwroe.
De handen.	Hānoe.
De armen.	Tappoc-hanoē.
De ellebogen.	Bakka-hanoē.
De ruggegraat.	Mindri-bakka bonjo.
De vuist.	Kofoe.
Het vleesch.	Mēti.
Het vel.	Boeba.
Het bloed.	Bloedoe.
De buik.	Bēle.
De borst.	Fesi-hatti (hobi).
De ribben.	Rēbiki.
De navel.	Koemba.
Het hart.	Hatti.
De lever.	Lēvri.
De long.	Foēgoe-foēgoe.
De gal.	Bitā.
De billen.	Gōgo.
De adem.	Blo.
Het specksel.	Spiti.
Tranen.	Wātra-hai.
Zweet.	Zwēti.
De hoest.	Hoestoe.

De hik.	Tiko-tiko.
Zeere oogeu.	Soro hai.
Duizeling.	Hai-drai.
Aderlating.	Poeloe-bloedoe.
Een droom.	Wan dreem.
Een leugen.	Wan lēh.
Een wissewasje.	Wan soso-sanni.
Eene lastering.	Gongosa.
Een verwijt.	Wan kossi-kossi.
Een zoen.	Wan bossi.
Eene neiging.	Wan kossi.
De stem.	Da takki.
De zwier, opschik.	Da prōdo.
De gezondheid.	Tan-boen va skien.
De schoonheid.	Da mooi va skien.
De lelijkheid.	Takkroe va skien.

VAN HET HUIS EN HETGEEN ER AAN VERBONDEN IS.

Het fundament, grondslag.	Da plēh da hossi dē tanappoe.
Het dak.	Tappoehōsso.
De muur.	Seiplanga.
De zijkamer.	Visitikamra.
De slaapkamer.	Slibikamra.
De trap.	Trappoe.
Het pakhuis.	Maksien.
Het gemak.	Pikienhosso.
Een tuin.	Wan djarri.
Steenen.	Stoon.
Kalk.	Kalki.
De vlam, licht.	Faya, lēti.
De rook.	Da smōko.
Hout.	Hoedoe.
Kolen.	Klofaya.
Asch.	Assi.
Een vat wijn.	Wan bāli wini.
Roode wijn.	Rēdi wini.

Witte wijn.	Witti wini.
Verschaalde wijn.	Soewa wini.
Een tafelbord.	Wan plēti.
Een plat bord.	Wan platto plēti.
Een lepel.	Wan spoen.
Eene vork.	Wan forko.
Een mes.	Wan nēfi.
Een schotel	Wan bigi plēti.

EETWAREN.

Gekookt vleesch.	Bōli mēti.
Gebraden vleesch.	Braai mēti.
Gestoofd vleesch.	Stofoe mēti.
Wildbraad.	Boēsi mēti.
Ossenvleesch.	Kaumēti.
Varkensvleesch.	Hagoemēti.
Schapenvleesch.	Skapoemēti.
Spek.	Spēki.
Gerookt spek.	Smoko spēki.
Ham.	Hammēti.
Brood.	Bredde.
Versch brood.	Farsi bredde.
Korst.	Boeba va bredde.
Kruim.	Inni va bredde.
Roggebrood.	Blakka bredde.
Pap.	Pappa.
Melk.	Melki.
Room.	Fattoe va melki.
Eijeren.	Eksi.
Koek.	Koēkoc.
Rijst.	Arysi.
Gort.	Grotto.
Suiker.	Soekroc.
Suikerriet.	Keen.

VOGELEN.

Een vogel.	Wan foulœ.
Eene hen.	Wan mămma foulœ.
Een haan.	Wan kaka.
Eene gans.	Wan gansi.
Een eendvogel.	Wan doksi.
Eene zwaluw.	Wan swarinpi.
Eene groote snip.	Wan skrœeriki.
Een papegai.	Wan papegai.
Een perreket.	Wan prakiki.
Een nachtegaal.	Wan tjötjo.

VISSCHEN EN ZEEDIEREN.

Eene waterschildpad.	Wan arakäka.
Eene zeeschildpad.	Wan klapē.
Garnalen.	Särra särra.
Krabben.	Krabboe.
Rogge.	Sipari.
Aal, paling.	Snëkifissi.
Schelvisch.	Skilfissi.
Kabeljaauw.	Bakjauw.
Stokvisch.	Tokofissi.

INSEKTEN EN KRUIPENDE DIEREN.

Eene honigbij.	Wan marbansœ.
Eene mug.	Wan maskita, mampira.
Eene luis.	Wan löso.
Eene vloot.	Wan dägolosô.
Eene weegluis.	Wan fio-fio.
Eene mier.	Wan mira.
Eene vlieg.	Wan flei.
Een kakkerlak.	Wan kaklaka.

Eene spin.	Wan annansi.
Eene slak.	Wan pakro.
Eene padde.	Wan todo.
Eene slang.	Wan snēki, aboma.

VIERVOETIGE DIEREN.

Een hond.	Wan dāgo.
Eene kat.	Wan poesi-poesi.
Eene rat.	Wan aratta.
Eene muis.	Wan muisi-muisi.
Een aap.	Wan kēsi-kēsi.
Eene koe.	Wan kau.
Een os.	Wan kapadoekau.
Een bul.	Wan boeroekau.
Een ezel.	Wan ezel.
Een schaap.	Wan skapoe.
Eene geit.	Wan kabrita.
Een bok.	Wan boko-boko.
Een paard.	Wan hasi.
Een varken.	Wan hagio.
Een speenvarken.	Wan pikien hagio.
Een wild varken.	Wan pingo.
Een schildvarken.	Wan kapasi.
Een stekelvarken.	Wan gingamaka.
Een tijger.	Wan tigri.
Een leeuw.	Wan leeuw.
Een olifant.	Wan asauw.
Een buffel.	Wan boesikau bofflo.

Ivoor.	Asauw tisi.
Lood.	Loto.
Koper.	Kopro.
Staal.	Staal.
Ijzer.	Iesri.

Tin.
Goud.
Zilver.

Timi.
Goutoe.
Silvri.

Een jood.
Een goochelaar.
Een kuiper.
Een chirurgijn.
Een apotheker.
Een dokter.

Wan djoe.
Wan tófroeman.
Wan koepaman.
Wan sjoeroesjeu.
Wan Aptékri.
Wan dátra.

GEREEDSCHAPPEN.

Eene zaag.
Eene boor.
Eene bijl.
Eene nijptang.
Een hamer.
Eene schaaf.
De passer.
Een slijpsteen.
Eene schop.
Eene hark.
Touwwerk.
Zijde.
Garen.

Wan sā.
Wan bōro.
Wan haksi.
Wan nyptan.
Wan hamra.
Wan skafoe.
Da pasra.
Wan slypistoen.
Wan skōpoe.
Wan harki.
Tetēh.
Sy-tetēh.
Tetēh.

DE RTIGSTE LES.

OM TE VERTALEN.

Poti ningre! mi kon vo sori
 Joe *boen libi*¹, *di*² tan na joe;
 Ma bifo mi go *takki tori*³,
 Gi mi joe woord vo harki toe.

Da libi wan Gado, di wiki
 Nā neti vo joe nanga mi
 Na deh wi njam-njam en na siki.
 Da troost va boen libi de gi.

No wani *tra*⁴ leki boen hedde
 Va piple, vo lobi wawan,
 No aksi *gran sanni*⁵, no fredde,
 Ma boen hatti vo ibriwan.

A takki gi piple, in grouseki,
 »Bifo alla sanni na gron
 »Joe lobi joe Gado, no meki
 »Tra gado va hoedoe of ston.»

»Na pipli joe si alla brara,
 »Mi takki, no koli trawan,
 »No trobi, joe jēri, joe brara;
 »Ma helpi hem hoe tem joe kan.»

Dan boen joe sa miti na passi,
*No ogri sa fom joe na gron*⁶,
 Na dedde joe kali *rectfassi*⁷,
 »*Gran tangi*⁸ mi Gado, mi kon!»

1 Gelukzalig leven.

2 Verkorting van *dissi*, dat.

3 Ga verhalen.

4 Verkorting van *trasanni*,
 anders.

5 Onmogelijke dingen.

6 Geene ramp zal u ter ne-
 der drukken.

7 Met regt.

8 Ik dank u.

Aanmerking. Ik heb deze dichtregels hier alleen laten volgen als eene geringe proeve om aan te toonen, dat het Neger-Engelsch ook zeer vatbaar is voor den gebondenen stijl, om daardoor dichterlijk begaafden, in de kolonie en het moederland, uit te noodigen tot het zamenstellen van zedelijke en godsdienstige Liederen ter opwekking en beschaving der Negerbevolking in onze kolonie Suriname. Ingang zouden zij gewis vinden, daar men het muzikale hen niet ontzeggen kan, die gretig ieder uur van den dag dans en lied ontvangen, als de welkomste vrienden van hun leven.

En hiermede houde ik mijne taak voor als nu afgedaan. Dit weinige zal genoeg zijn om niet geheel vreemdeling te blijven in de Neger-Engelsche taal, en men gebruike het om er verder op voort te bouwen.